

B İ B L İ Y O G R A F Y A

İzvestiya Akademii nauk Tadjikskoy SSR, No: 2 (96) 1979.

1952'de Duşanbe'de yayımlanmaya başlayan derginin bu sayısı Buhara'lı büyük Türk bilgini İbni Sina'ya ayrılmıştır. Dergi Yazı Kurulu, felsefe, mantık, sosyoloji, yazın, dilbilimi, tabii bilimler ve tıbbın gelişmesine büyük katkısı olan seçkin bilgin İbni Sina'nın (980-1037) doğumunun 1000. yılının törenlerle kutlanması için UNESCO Genel Kurulu'nun özel bir karar çıkardığını belirtmektedir.

Dergide yer alan ve 2 Şubat, 1979 tarihli "Pravda" gazetesinde yayımlanmış olan "Ya tayni razgadal" (Sırları Çözdüm) başlıklı yazıda, O. Latifi, İbni Sina hakkında Sovyetler Birliği'nde yapılan çalışmalardan kısaca söz etmektedir. Moskova, Duşanbe ve Buhara'da, İbni Sina'nın doğumunun 1000. yılını kutlama törenleri düzenlenecektir. Bu münasebetle, İbni Sina'nın seçme yapıtlarını içeren 10 cildin birincisi yayıma hazır bulunmaktadır. Rus ve Özbek dillerinde basılmış olan "Kitabül kanun fıttb"¹ Taşkent'te yeniden yayımlanacaktır. Ayrıca, İbni Sina'nın 270'i aşkın yapıtından elde bulunan 160 tanesi basılacaktır. Moskova'da, İbni Sina'nın seçme yapıtlarından oluşan bir kitapla birlikte, İbni Sina hakkında monoğrafik çalışma ve araştırmalar yayımlanacaktır. İbni Sina'nın şiirlerinden oluşan bir kitapla (Rus ve Tacik dillerinde) birlikte, İbni Sina hakkında halk arasında yaşanan efsanelerden oluşan bir kitap basılacaktır.

Derginin İbni Sina'ya ayrılmış olan bu sayısında yer alan bazı yazılar şunlar : N. Sayfullaev, "Nekotorie voprosi logiki İbn Sini" (İbni Sina Mantığına İlişkin Bazı Sorunlar) ss. 48-58; K. Olimov, "İbn Sina i Sufizm" (İbni Sina ve Süfilik) ss. 59-66; Yu. Nuraliev, "Abuali İbn-Sina i meditsina" (İbni Sina ve Tıp Bilimi) ss. 67-77.

N. Sayfullaev, yazısında, İbni Sina'nın mantığın konusu ve kavram hakkında öğretisi, önerme ve sonuç çıkarma hakkındaki öğretilerini incelemektedir. İbni Sina'nın "Dâniş-nâme", "El'işârât", "Necât", "Kitâbüşşifâ" gibi yapıtlarına dayalı olarak, İbni Sina mantığına ilişkin sorunları açıklamaktadır. İbni Sina'ya göre insan düşünme yetisinin yardımıyla akılda varolan bilgilere dayanarak elde etmek istediği bilgilere geçmeye çalışır. Bilinmeyene giden yol ancak bilinenden geçer ve bilinene giden yollar bilinmediği takdirde bilinmeyene ulaşma olanağı yoktur. İbni Sina'nın, kavramı tanımlamak için getirdiği kurallar kısaca şöyle özetlenebilir: bilinmeyen bir nesne ancak bilinen bir nesne aracılığıyla kavranabilir. Yazıda

¹ "Kitabül kanun fıttb". Çev. : Tokatlı Mustafa bin Ahmet bin Hüseyin. El yazması nüshası, Koca Ragıp Paşa Kütüphanesi'nde, [4] Cilt 2D [5] Cilt 19, varak 134. [6] Cilt 19, varak 149. [7] Varak 150. Tezhibli bir nüshası Topkapı Sarayında Bağdat Köşkü Kütüphanesinde 342 numaradadır. Başka bir nüsha, Çarşamba'da Murat Molla kütüphanesinde, Hamit I kitapları arasında 1015 numarada kayıtlıdır.

ayrıca, kıyasın yapısı ve kuruluşu anlatılmakta, çeşitleri hakkında örnekler getirilmektedir. Sonuç olarak, İbni Sina mantığının birçok doğulu ve batılı düşünürler üzerinde olumlu etki yaptığı ve yaklaşık 1000 yıl önce dile getirilmesine karşın günümüzde de büyük değer taşıdığı kaydedilmektedir.

K. Olimov, "İbni Sina ve Süfilik" başlıklı yazısında, "El-işârât Veltenbihât" kitabıyla birlikte "Risâla fi mâhiyat al-'işk"², "Hayy'ibni Yakzan"³, "E-t-tâir", "Selâman ve Ebsal"⁴ gibi risalelerine dayanarak, İbni Sina'nın Süfilik'le olan ilişkisini incelemektedir. Süfi tarikatine bağlı olmayan İbni Sina'nın Süfilik sorunlarına ilgi duyduğu, bu konuda derin bilgisi olduğu ve Süfiliğe karşı olumlu tutum izlediği sonucuna ulaşmaktadır. Yazar, İbni Sina'nın, Süfi felsefesinin kuramsal ve ahlâksal ilkelerine kayıtsız kalmamakla beraber, her sorunu bilimsel yoldan açıklamaya çalıştığını, Süfi düşünürlerin ise, İbni Sina'nın üstün yeteneğine ve derin bilgisine saygı duymakla beraber, O'nun rasyonel felsefesine karşı çıktıklarını belirtmektedir.

Yu. Nuraliev, yazısında, İbni Sina'nın, kuramsal ve uygulamalı tıp biliminin çeşitli sorunları üstüne yazılmış kitap ve risalelerini incelemektedir. En erken yapıtlarından olan "Cavdiya" (1005-1010) kısa bir girişle birlikte 8 bölümden oluşmaktadır. Sağlığı korumak için alınacak önlemler ve çeşitli hastalıkların nedenleri, tedavisi ve bunlara yakalanmamak için alınacak önlemler konusunda bilgi içermektedir. Daha sonra "Kitabül kanun fittib" (1013-1020) tanıtılmaktadır. Birinci kitabı, tıbbın ve temel görevlerinin betimlemesiyle başlamakta, insan anatomisini ve patolojik fizyolojiyi ilgilendiren genel sorunları, sağlığın korunması için alınacak önlemleri ve genel tedavi usullerini incelemektedir. İkinci kitap, bitki, hayvan ve mineralerden yararlanarak yapılmış 811 yalın ilaç ve bunların kullanımına ilişkin bilgi vermektedir. Üçüncü kitap, sağlığı koruma ve yitirilen sağlığı yeniden kazanmakla ilgili sorunları incelemektedir. Dördüncü kitap, sıtma, cerrahî ve travmatolojik hastalıkların tanı ve tedavisine ilişkin sorunlara ayrılmıştır. Beşinci kitapta karma ilaçlar tanıtılmakta ve 716 ilacın reçetesi verilmektedir. "Kanun"un tamamlanmasından sonra yazılan "Kitabül ürçuze fittib"⁵ şiir türünde yazılmış küçük bir tıp kılavuzudur. 1332 beyitten oluşan bu kitap tıbbın tüm kuramsal ve uygulamalı sorunlarına ilişkin temel bilgiler içermektedir. Yazar, İbni Sina'nın yapıtlarının ölmezliğini, çok eski zamanlarda, her şeyden önce Tıp bilimine bir sistem getirmesine bağlayarak yazısına son vermektedir.

TÜTEN ÖZKAYA, Ph. D.

² *İbni Sina, Risaleler 3: Aşkın Mahiyeti Hakkında*. Çev.: A. Ateş. İstanbul 1953 İbrahim Horoz Basımevi. = İ. Ü. Edeb. Fak. Yay. 552.

³ "Hayy'ibni Yakzan"ın Türkçesi. Çev.: Ş. Yaltkaya. Bkz.: "Büyük Türk Filozof ve Tıp Ustadı İbni Sina. Şahsiyeti ve Eserleri Hakkında Tetkikler". İstanbul 1937 Ahmet Halit Kitabevi. 798 s. = TTK. Yay.: VII. Seri - No. 1.

⁴ "Hayy'ibni Yakzan" tercemesi. İkinci Mukaddime. Bkz. a. g. y.

⁵ "Kitabül ürçuze fittib". Çev.: Ş. Yaltkaya. *Türk Tıp Tarihi Arkivi*, No: 3 (1935).